

Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant

Uitvoeringsagenda 2018

Provincie Noord-Brabant

sociale

veer

kracht

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Lerende, ontwerpende aanpak	4
2. Voortgang uitvoeringsagenda 2017	8
2.1 Leren in en versterken van concrete initiatieven	8
2.2 Realiseren van een Brabantbreed lerend netwerk	11
2.3 Impactmonitoring en kennisontwikkeling	18
3. Doorvertaling naar uitvoeringsagenda 2018	21
3.1 Leren in en versterken van concrete initiatieven	21
3.2 Realiseren van een Brabantbreed lerend netwerk	23
3.3 Impactmonitoring en kennisontwikkeling	26
3.4 Begroting en prestaties	28
Bijlage: Leren in en versterken van concrete initiatieven	

Opgesteld door de provincie Noord-Brabant, programma Versterken Sociale Veerkracht, juli 2017

Inleiding

Overall gaat het goed met de sociale veerkracht in Brabant, maar niet overál. We versterken de sociale veerkracht in Brabant omdat we willen dat het overál goed gaat en omdat we sociale veerkracht hard nodig hebben om onze andere maatschappelijke opgave te realiseren.

Dáárom hebben Provinciale Staten op 18 november 2016 de kaders voor het programma Versterken Sociale Veerkracht vastgesteld (klik hier voor het Statenvoorstel en hier voor de bijlage bij het Statenvoorstel). Het programma is uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant 2017-2020 die Gedeputeerde Staten op 14 maart 2017 hebben vastgesteld (klik hier voor het Uitvoeringsprogramma).

Het programma Versterken Sociale Veerkracht richt zich op twee maatschappelijke doelen:

- **Het versterken van de sociale veerkracht in de samenleving, zodat alle Brabanders delen in en bijdragen aan de goede kwaliteit van leven in onze provincie.**

We kiezen voor een gebiedsgerichte aanpak aan de hand van de analyse uit de monitor Sociale Veerkracht in Brabant en starten in de middelgrote steden (Oss, Waalwijk, Meierijstad, Bergen op Zoom, Oosterhout, Helmond, Uden en Roosendaal) en in West-Brabant;

- **Het benutten en laten groeien van sociale veerkracht om maatschappelijke opgaven te versnellen, verduurzamen en draagvlak te geven.**

We werken in 'cross-overs' met verschillende provinciale maatschappelijke opgaven zoals energie, digitale agenda, leegstand, natuur, veerkrachtig bestuur, arbeidsmarktbeleid en omgevingsvisie.

Omdat kennis over het (effectief) versterken van sociale veerkracht nog in ontwikkeling is hebben we gekozen voor een lerende, ontwerpende aanpak passend bij onze bovenregionale scope. We versterken de sociale veerkracht door maatschappelijke initiatieven te versterken. We doen dat door ze te faciliteren in kennis en vaardigheden en door hun netwerken te versterken. We maken initiatieven onderdeel van een Brabantbreed lerend netwerk sociale veerkracht. In paragraaf 2 wordt de lerende, ontwerpende aanpak toegelicht.

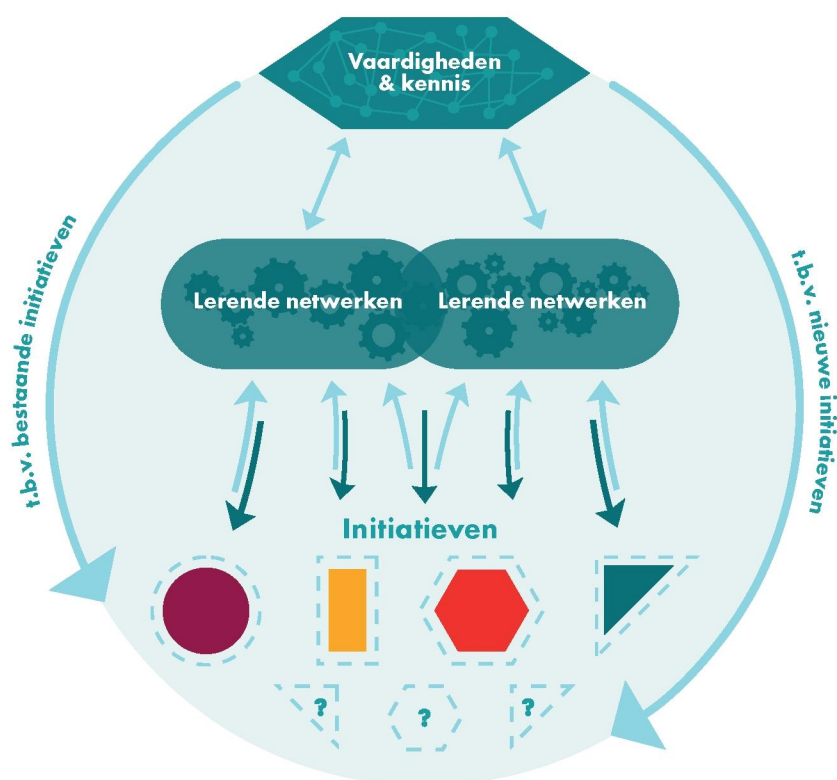
Voortgang 2017 en uitvoeringsagenda 2018

Een lerende aanpak vraagt om regelmatig volgen van de voortgang en zichtbaar maken van tussenresultaten. De conclusies die we trekken vertalen steeds weer in de uitvoering en jaarlijks stellen we de uitvoeringsagenda bij. Door de tijd heen 'groeit' het programma Versterken Sociale Veerkracht dus aan de hand van wat we leren in de uitvoering en nieuwe ontwikkelingen. Zowel doelstellingen als acties worden steeds concreter. In deze notitie beschrijven we de voortgang in de uitvoering van het programma tot nu toe en maken we een vertaling naar de uitvoeringsagenda 2018.

1. Lerende en ontwerpende aanpak

Het programma Versterken Sociale Veerkracht levert praktisch bruikbare kennis en handvatten op om nog beter te werken aan het veerkrachtig meedoen van álle Brabanders. Die kennis en handvatten worden niet vanachter een bureau gemaakt. Het programma gebruikt de praktijk van betrokken en actieve Brabanders – en dat zijn er veel! – als voedingsbodem. De beweging die we met dit programma in gang zetten is: leren en ontwerpen vanuit bestaande praktijk-initiatieven om kennis en vaardigheden door te geven aan nieuwe praktijk-initiatieven. Heel concreet levert dat inzicht op wat wel en niet werkt om een goed initiatief van de grond te tillen en wat er nodig is om dat ook goed en volhoudbaar handen en voeten te geven zodat maatschappelijke impact wordt bereikt. Deze kennis en vaardigheden worden zichtbaar en deelbaar.

Figuur 1: Leren van en door initiatieven in lerende netwerken

Welke onderdelen kent het programma?

1. Leren in en versterken van initiatieven

De provincie spot initiatieven – gebiedsgericht en crossovers tussen maatschappelijke opgaven en sociale veerkracht – en (onder)zoekt of zij verbinding willen met de lerende en ontwerpende aanpak. De eerste initiatieven in de lerende aanpak komen vanuit West-Brabant en de middelgrote steden en in samenwerking met andere provinciale programma's. In de loop van 2017 en in 2018/2019 raken meer initiatieven in de aanpak betrokken. We kiezen als provincie in de initiatieven voor een responsieve rol: we sluiten aan, bewegen mee, voegen toe en laten weer los. We zorgen er zo voor dat de kracht in de initiatieven blijft en de provincie het initiatief niet overneemt

2. Realiseren van een Brabantbreed lerend netwerk

Er wordt een – Brabant breed – lerend netwerk geactiveerd van kennispartners. In Brabant barst het van de expertise en experts om kennis en vaardigheden uit de praktijk te ontwikkelen. De provincie (met inzet van uitvoeringsorganisaties Zet en Zorgbelang) verbindt de experts onderling én initiatieven onderling en aan elkaar in lokale netwerken. De provinciale rol is daarbij gericht op het aanjagen en resultaatgericht opleveren van kennis en handvatten.

3. Impactmonitoring en kennisontwikkeling

Leren vraagt goed zicht en inzicht wat er gebeurt. Vanuit contacten met de initiatieven is de afgelopen maanden de behoefte geuit om goed te volgen, bij te houden en zichtbaar en transparant te krijgen wat wel en niet tot voortgang leidt. Hierbij maken we mogelijk dat deze opgedane kennis en ervaring beschikbaar komt voor andere initiatieven. Veel meetlatten en indicatoren zijn niet toereikend. Het programma brengt daarom samenhang tussen initiatieven, een Brabantbreed lerend netwerk en vormen van monitoring opdat kennis ontsloten en ontwikkeld wordt. De kennis en vaardigheden doen recht aan bestaande praktijken en worden – begrijpelijk, toepasbaar en deelbaar – voedingsbodem van nieuwe praktijken.

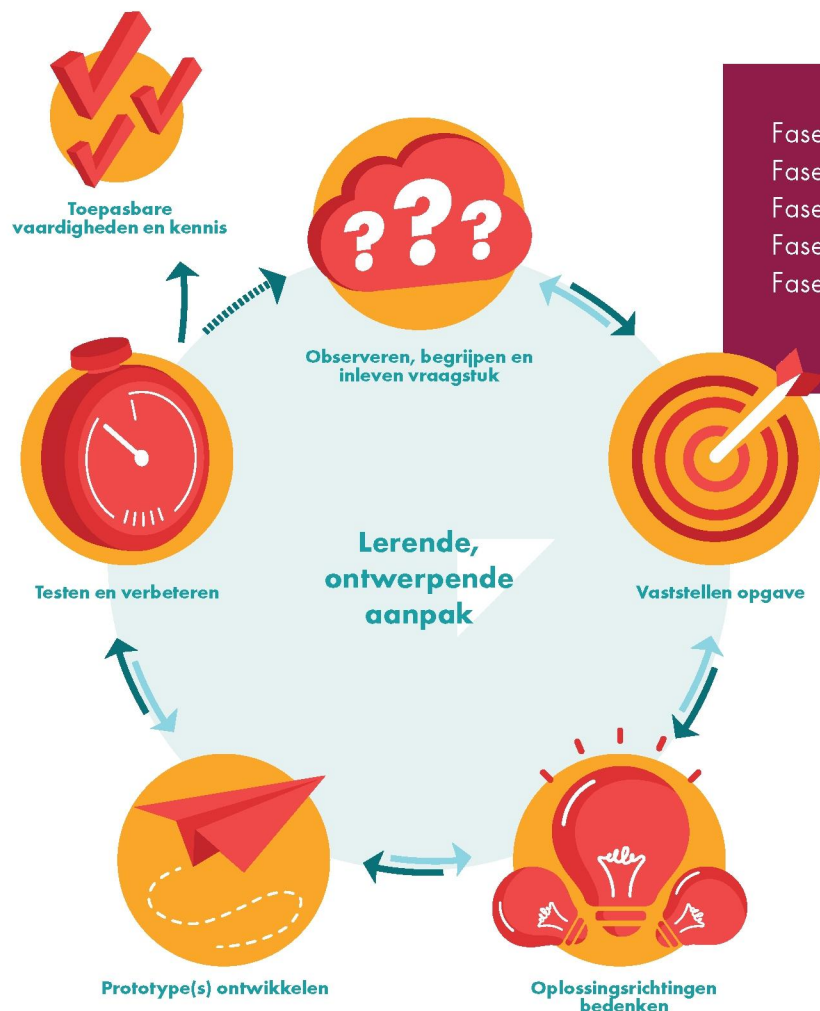
Lerend en ontwerpend zijn

Het is goed dat wij ons realiseren dat wij ook in onze provinciale werkwijze – zowel wat betreft rollen, als inhoud, uitvoering en aansturing van uitvoering, financiering en monitoring - adaptief en responsief werken. Eerlijk is eerlijk, dat vraagt een cultuuromslag van zowel overheid als onderwijs- en kennisinstellingen. Het bescheiden aansluiten, flexibel inspelen op wat in een initiatief nodig en gewenst is, vraagt andere vaardigheden dan de traditionele expert die kennis of geld komt brengen. Daarin is de ervaring tot nu toe dat er ook wantrouwen leeft ten opzichte van de overheid die het – met eigen indicatoren en verantwoordingssystemen

– “wel even komt overnemen”. Dat vraagt een aanpak van de lange adem en sensitiviteit, waarin we toestaan aan de voorkant niet te weten wat het oplevert en tegelijk wél systematisch en transparant te werk gaan en de maatschappelijke impact van onze inzet volgen..

De aanpak van het ontwerpend werken sluit aan bij onze ambitie om in het programma Versterken Sociale Veerkracht vooral ook te leren. De ontwerpende aanpak kent duidelijke processtappen (zie figuur 2) en biedt methoden en instrumenten die helpen om van denken naar doen te komen.

Figuur 2: Lerende en ontwerpende aanpak in processtappen

En vervolgens wordt dat wat ontwikkeld is toepast en/of start een nieuw ontwerpproces voor aanvullende of nieuwe vragen die zich voordoen. De kern van het ontwerpende proces is dat je met een open vizier en nieuwsgierig waarneemt wat er in de samenleving gebeurt, samen dingen gaat uitproberen ('klooien'), fouten mag maken, samen leren en regulier maken. En waar zich een kans voordoet gaan juist ook hele grote stappen zetten, en soms een stap terug: radicaal experimenteren, buiten de gebaande paden, in nieuwe coalities, met behulp van nieuwe technologieën, om daar ook weer van te leren.

De ontwerpende aanpak wordt steeds meer toegepast in maatschappelijke opgaven echter is nog lang geen gemeengoed in overheidsland. Dat geldt ook voor de provinciale organisatie. Terwijl we in het programma Versterken Sociale Veerkracht ontwerpend werken om Brabantse initiatieven sterker te maken, ontwerpen we tegelijk aan onze eigen competenties, cultuur, instrumentarium en besluitvormingsprocessen.

Bij het beschrijven van de voortgang van initiatieven uit de uitvoeringsagenda Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant 2017-2020 (zie bijlage) geven we steeds ook weer hoe we vanuit het programma Versterken Sociale Veerkracht ontwerpend aansluiten bij initiatieven. We gebruiken een 'voortgangscoon' om de voortgang per initiatief of acties weer te geven aan de hand van fasen in het ontwerpproces zoals verbeeld in figuur 2.

2. Voortgang uitvoeringsagenda 2017

2.1 Leren in en versterken van concrete initiatieven

Welk doel hebben we gesteld?

We versterken maatschappelijke initiatieven door te leren van concrete initiatieven en de vragen waar zij tegenaan lopen op het punt van volhoudbaarheid en impact. We koppelen de vragen van initiatieven aan expertise, voorzien in een aanbod om vaardigheden te versterken en/of versterken de netwerken waarin initiatieven zich bewegen. Waar nodig ontwikkelen we nieuw instrumentarium en/of geven we een financiële impuls om een beweging vlot te trekken maar bewaken dat een initiatief niet afhankelijk is/wordt van provinciale subsidie. We nemen initiatieven niet over, maar gaan naast hen staan. We delen de kennis en ervaringen die we ophalen uit initiatieven in het Brabantbrede lerende netwerk.

In de uitvoeringsagenda Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant 2017-2020 hebben we het leren in en versterken van concrete initiatieven geoperationaliseerd:

- We sluiten aan bij concrete initiatieven (gebiedsgericht en/of in cross-overs);
- We verkennen (in het lerende netwerk) nut en noodzaak om nieuw instrumentarium te ontwikkelen.

Voortgang: wat hebben we gedaan?

Concreet hebben we sinds de start van het programma de volgende acties in gang gezet:

- We zijn aangesloten bij de eerste groep van 11 initiatieven en hebben verkend welke vraagstukken daar spelen en hoe de lerende aanpak om de sociale veerkracht te versterken van toegevoegde waarde is;
- We hebben andere, nieuwe initiatieven verkend;
- We hebben transitie- en samenwerkingsafspraken gemaakt met netwerkorganisaties;
- We hebben afspraken gemaakt over het flexibiliseren van de subsidierelatie met Zet en Zorgbelang.

Kwetsbare mensen op campings

Op tientallen afgelegen campings in Brabant ontmoeten de onderwereld en bovenwereld elkaar; mensen uit beide werelden wonen en beïnvloeden daar elkaar. BMC deed daar onlangs onderzoek naar. In het onderzoeksrapport wordt geconcludeerd dat het eigenlijk het zoveelste onderzoek is naar het vermogen van gemeenten om ingewikkelde problemen op te lossen. Er is veel aandacht voor criminaliteit, maar minder voor kwetsbare mensen. De Academie voor Beeldvorming en ZET inventariseren de situatie van deze kwetsbare mensen om kennis op dit punt te vergroten en gemeenten in staat te stellen tot een effectievere aanpak te komen.

2.1.1 Eerste groep van 11 initiatieven

We zijn met de eerste groep van 11 initiatieven (zowel gebiedsgericht als in cross-overs) aan de slag gegaan. In de bijlage is per initiatief beschreven waarom en hoe zij aanhaken bij de lerende aanpak Versterken Sociale Veerkracht. Ook is beschreven wat de voortgang en ontwikkelingen in de initiatieven zijn.

2.1.2 Verkenning nieuwe initiatieven: gebiedsgericht en in cross-overs

Naast de eerste groep initiatieven dienen zich nieuwe initiatieven aan om aan te sluiten bij de lerende aanpak Versterken Sociale Veerkracht, zowel vanuit de andere middelgrote steden en West-Brabant (gebiedsgericht) als in verbinding met andere maatschappelijke opgaven (cross-overs). We verkennen hoe de provincie vanuit de lerende aanpak deze initiatieven met de versterking van kennis, vaardigheden en netwerken verder kan helpen.

We zijn in gesprek met/over onder andere de volgende gebiedsgerichte initiatieven:

- In Bergen op Zoom is behoefte om op andere wijze in gesprek te raken met inwoners en lokale organisaties over de veerkracht in de stad en wordt nieuwsgierig gekeken naar het instrument van de veerkrachtdialogen.
- In Oosterhout is een verkenning gestart rond een wijkgerichte aanpak in relatie tot positieve gezondheid en nieuwe technologie en wordt input gezocht om de wijkgerichte aanpak te versterken.
- In Oss is gestart met de Innovatiewerkplaats waarin overheid, ondernemers, onderwijs en Ossenaren samen co-creëren aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en wordt gezocht naar methoden om deze aanpak te versterken.
- In Veghel is een verkenning gestart naar kwetsbare mensen met een psychiatrische, verslavings- of psychosociale problematiek in relatie tot hun hulpbronnen en is behoefte aan specifieke kennis en expertise ten aanzien van dit vraagstuk.

In de cross-overs blijkt het regelmatig zoeken naar de verschillen (en dus ook aansluiting) in rol van de provincie. In een inhoudelijke opgave kiest de provincie vaak een sturende/presterende rol (bijvoorbeeld sturen op innovatieve arbeidsmarkt en vernieuwende initiatieven die passen binnen ons kader een impuls geven), terwijl in de opgave versterken sociale veerkracht juist de responsieve rol centraal staat (aansluiten bij initiatieven in de samenleving, niet vanuit strak kader maar omdat deze initiatieven mee een invulling geven aan een bredere ambitie, en flexibel inspelen op wat nodig is). Taal, werkwijze, netwerken en krachtenveld verschillen van elkaar. Samenwerking in cross-overs is leerzaam maar kost extra tijd in de voorbereiding.

Inmiddels wordt op meer manieren in cross-overs samengewerkt. Enkele voorbeelden zijn:

- In samenwerking met de opgave omgevingsvisie/openbare orde en veiligheid is het cross-over initiatief 'kwetsbare mensen op campings' opgepakt (zie kader).
- In cross-over met het programma Natuur wordt elke twee maanden een pitchbijeenkomst georganiseerd voor burgerinitiatieven en sociaal ondernemers op het terrein van Gezond en Groen. Deze bijeenkomsten worden regelmatig afgesloten met een Masterclass over bijvoorbeeld innovatieve verdienmodellen, werkgeeluk, impactvergroting etc. Via deze bijeenkomsten wordt gewerkt aan versterking netwerk en vergroting van expertise en vaardigheden bij alle aanwezigen. Aan deze bijeenkomsten nemen mensen uit diverse netwerken en perspectieven deel waaronder overheid (lokaal, regionaal), onderwijs (oa studenten), investeerders (fondsen), initiatieven.
- In samenwerking met de programma's Agrofood, Energie, Circulaire Economie en Natuur wordt een inventarisatie naar de Brabantse Betekeniseconomie en sociaal ondernemerschap uitgevoerd. Doel is een beter beeld te krijgen van de omvang en de impact van deze beweging en inzicht in bestaand en ontbrekend instrumentarium (zie ook 2.3.3).

2.1.4 Netwerkorganisaties

Met alle netwerkorganisaties (VKK, BRIZ, VBOB, 't Heft, BUS, PVR, Ypsilon-Trialoog, PG-Raad) zijn transitie- en/of samenwerkingsafspraken gemaakt voor 2017 die aansluiten op de lerende aanpak versterken sociale veerkracht. De transitie-afspraken richten zich alle op het versterken van de lokale inbedding van netwerkorganisaties. Daarnaast worden enkele projecten uitgevoerd in verbinding tot de 11 initiatieven onder andere het programma Dementievriendelijke gemeenschappen, Eenzaamheid en de fusie in de Altenagemeenten. De afspraken met de netwerkorganisaties lopen in principe voor de duur van een jaar (zoals in 2016 besloten). Daarna kunnen we deze organisaties tegenkomen als partner in verschillende initiatieven en worden zij binnen deze initiatieven gefinancierd. Er worden vanaf 2018 geen projectsubsidies meer verstrekt aan afzonderlijke netwerkorganisaties.

2.1.5 Zet en Zorgbelang

Met Zet en Zorgbelang zijn afspraken gemaakt over flexibilisering van de subsidierelatie met de provincie. Vanaf 2018 zal de subsidie aan beide organisaties bestaan uit een basis- en een programmatische component. De basisopdracht betreft het ondersteunen

van de provincie in haar responsieve rol, dus integraal door provinciale opgaven heen. Aanvullend worden programmatische afspraken gemaakt op basis van keuzes in het bestuursakkoord en provinciale opgaven. In 2018 en 2019 is de programmatische inzet van Zet en Zorgbelang gericht op het programma Versterken Sociale Veerkracht. Beide organisaties dragen vanuit hun specifieke rol en expertise bij aan de realisatie van het programma, onder andere door:

- Het inrichten en uitvoeren ondersteuningsstructuur Mix&Match (werktitel, zie 3.1) ten behoeve van initiatieven in samenwerking met nieuwe partners zoals de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij (Zet en Zorgbelang);
- Het Programma Dementievriendelijke Gemeenschappen (Zet);
- Het opzetten van het Brabantbrede lerende netwerk oa het (mede-)organiseren van bijeenkomsten en evenementen, procesbegeleiding en co-creatie, impactmonitoring, communitymanagement, participatie in het interreg project ITHACA (Zet en Zorgbelang);
- Adviespunt, vertrouwenswerk, belangenbehartiging en Academie Zorgbelang zorgconsumenten (Zorgbelang)

2.2 Realiseren van een Brabantbreed lerend netwerk

Welk doel hebben we gesteld?

We versterken maatschappelijke initiatieven door ze te verbinden met andere initiatieven, partners en expertise. We creëren een Brabantbreed lerend netwerk van initiatiefnemers, gemeenten, maatschappelijk middenveld, kennis- en onderwijsinstellingen, investeerders en ondernemers. In dit netwerk worden kennis en ervaringen uitgewisseld over volhoudbaarheid en impact van initiatieven en komen nieuwe samenwerkingen tot stand. We ontwikkelen we nieuwe methodieken en instrumenten die concreet kunnen worden toegepast in initiatieven. We leggen een verbinding met Europese lerende netwerken over dezelfde vraagstukken. In het lerende netwerk zoeken we samen naar nieuwe oplossingen om de sociale veerkracht te versterken en we verkennen hoe (open en big) data ons hierbij kunnen ondersteunen. We sluiten aan bij de Monitor Sociale Veerkracht zodat we ontwikkelingen eenduidig kunnen volgen. Vanuit initiatieven komen (bovenlokale) vraagstukken 'sociale veerkracht' bovendrijven die we opnemen op gezamenlijke beleids- en onderzoeksagenda's.

In de uitvoeringsagenda Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant 2017-2020 hebben we het realiseren van een Brabantbreed lerend netwerk geoperationaliseerd:

- We faciliteren het leren in een Brabantbreed netwerk sociale veerkracht en brengen verbindingen tot stand;
- We werken en leren in Europese projecten en netwerken;
- We onderzoeken de waarde van (open en big) data om te komen tot nieuwe oplossingen om sociale veerkracht te versterken;
- We zorgen voor wetenschappelijke verankering van de kennis en ervaringen die we ophalen vanuit initiatieven (die zich richten op sociale veerkracht); en omgekeerd ontsluiten we wetenschappelijke kennis en expertise voor concrete initiatieven; dit kan landen in promotie-onderzoek.

Voortgang: wat hebben we gedaan?

Concreet hebben we sinds de start van het programma de volgende acties in gang gezet:

- Verkenning aanjagen van een Brabantbreed lerend netwerk
- Wetenschappelijke verankering: inrichten gezamenlijk werkproces en samenwerkings- en kennisplatform en uitvoeren gezamenlijk onderzoek
- Ontwikkeling van nieuwe methodieken, instrumenten: veerkrachtdialogen, Mix&Match en de Bounce Backathon
- Coördinatie Interreg Europe project ITHACA en werken in Europese netwerken
- Communicatie en communitymanagement
- Voorbereiding European Social Innovation Week (ESIW) en Dutch Design Week (DDW)

Hieronder volgt een toelichting op de voortgang per actie.

2.2.1 Verkenning aanjagen van een Brabantbreed lerend netwerk

Om te verkennen hoe we het beste kunnen starten met het lerende netwerk zijn we aan de slag gegaan met een eerste groep (kennis)partners die zelf al een lerende agenda hebben ten aanzien van het versterken van sociale veerkracht en die van daar uit de slagkracht hebben het lerende netwerk mee aan te jagen:

- PON/Telos (Monitor Sociale Veerkracht)
- TU/e (professor Caroline Hummels, programma Design for Transformative Practices)
- Tilburg University (professor Ton Wilthagen en programmamanager Marieke Schoots, living lab Empowering the Resilient Society)
- Zet en Zorgbelang (provinciale opdracht in het kader van het programma versterken sociale veerkracht; diepgeworteld in lokale netwerken)

Dit heeft geleid tot eerste gezamenlijke initiatieven:

- Heel concreet hebben in maart bijvoorbeeld studenten uit het programma Design for Transformative Practices van professor Caroline Hummels (TU/e) een week lang gewerkt aan prototypes voor lokale icoonprojecten in het fusietraject van de Altenagemeenten.
- Iets minder concreet maar heel wezenlijk voor het samenwerken in een lerend netwerk is het inrichten van een gezamenlijk werkproces en samenwerkings- en kennisplatform. We zijn hier in het voorjaar van 2017 mee gestart op basis van de ontwerpende aanpak van het programma Design for Transformative Practices (zie ook 2.2.2.1).
- Er zijn gezamenlijke onderzoeksaanvragen opgesteld in het kader van de Nationale Wetenschapsagenda 'Route zinvolle en veerkrachtige samenleving' (zie ook 2.2.2.2).
- Er vindt een (door)ontwikkeling plaats van nieuwe methodieken en instrumenten (zie ook 2.2.4).

Deze gezamenlijke acties worden in 2017 verder uitgevoerd (zie hieronder) en verbonden met de initiatiefnemers en partners uit de eerste groep van 11 initiatieven. Het lerende netwerk zal in 2018 groeien naar andere initiatieven en partners.

2.2.2 Wetenschappelijke verankering

2.2.2.1 Inrichten gezamenlijk werkproces en samenwerkings- en kennisplatform

In het programma Design for Transformative Practices (Caroline Hummels, TU/e) wordt een aanpak ontwikkeld en wetenschappelijk getoetst die helpt tot meer effectieve en volhoudbare oplossingen te komen van complexe maatschappelijke vraagstukken. Deze aanpak vindt zijn basis in het design thinking en het stimuleren van innovaties. In gesprekken met Caroline Hummels hebben we gezamenlijk vastgesteld dat een win-win situatie ontstaat wanneer het programma Versterken Sociale Veerkracht en het programma Design for Transformative Practices aan elkaar worden verbonden:

- Ontwerpende methoden, instrumenten, een (online) samenwerkings- en kennisplatform en expertise worden breed beschikbaar voor initiatieven die de sociale veerkracht in Brabant versterken. Tegelijk kunnen partners in het lerende netwerk hier gebruik van maken. Er komt extra capaciteit beschikbaar, in de vorm van studenten, om ontwerpend aan de slag te gaan in initiatieven sociale veerkracht.
- Voor het programma Design for Transformative Practices wordt een breed onderzoeksveld ontsloten van initiatieven en partners een gedeelde agenda/ambitie hebben ten aanzien van het versterken van sociale veerkracht. Dit geeft een grote multiplier in de focus en het leren en realiseren van het programma.

In de afgelopen maanden hebben we de samenwerking

tussen beide programma's voorbereid:

- Deze zomer wordt nog gestart met het inrichten van het online samenwerkingsplatform: een bestaande prototype wordt ingericht aan de hand van de uitgangspunten van onze lerende aanpak, de eerste 11 initiatieven en de pilot impactmonitoring.
- Parallel hieraan worden masterclasses Design for Transformative Practices georganiseerd voor provincie, Zet, Zorgbelang, PON/Telos als aanjagers van het lerende netwerk en tijdens kennisbijeenkomsten voor initiatieven en hun partners. Deze masterclasses zijn bedoeld om kennis en vaardigheden van het ontwerpend werken zowel bij onszelf als in initiatieven te vergroten zodat we gezamenlijk effectiever worden in deze aanpak.
- Daarnaast gaan experts en studenten van de TU/e concreet aan de slag in initiatieven: onder andere specifiek met ontwerpvragestukken met betrekking tot VAB's/Zundert en Dementievriendelijke Gemeenschappen.

Als deze manier van werken 'beproefd' is in de opstartfase van het lerende netwerk en in de eerste 11 initiatieven dan kan verdere groei plaatsvinden in 2018. De resultaten hiervan worden meegenomen in het programma Design for Transformative Practices en leiden mogelijk tot aanvullend promotie-onderzoek.

Een dergelijke samenwerking wordt ook voorbereid met het team van professor Ton Wiltshagen in de living lab Empowering the Resilient Society waarvan de Tilburg University trekker is. Dit programma komt nu op het punt dat ook samenwerkingsafspraken gemaakt kunnen worden voor 2018 en verder.

2.2.2.2 Uitvoeren gezamenlijk onderzoek

Tijdens de eerste verkennende gesprekken over de lerende aanpak werd de uitvraag van de Nationale Wetenschapsagenda 'Route zinvolle en veerkrachtige samenleving' gepubliceerd. Dit heeft geleid dat een tweetal aanvragen van Brabantse kennis- en

onderzoeksinstellingen rond agenda versterken sociale veerkracht, die beide ook gehonoreerd zijn voor verdere uitwerking. Ter illustratie een aanvraag meer uitgewerkt:

Veerkracht van jongeren: zelfinzicht en betrokkenheid

Aanvraag startimpuls NWA Route Zinvolle en veerkrachtige samenleving

Dit project onderzoekt hoe jongeren ondersteund kunnen worden bij het vormgeven van hun plek in de veranderende samenleving. Het is gericht op het ontwikkelen en testen van een veerkracht-zelftest voor (kwetsbare) jongeren, waarmee jongerenbewust worden gemaakt van en versterkt worden in hun individuele veerkracht en publieke betrokkenheid. Met latente klasse analyse op de gegevens van het populatieonderzoek worden jongerendoelgroepen onderscheiden naar gedrag (betrokkenheid, netwerk), houding (zelfredzaamheid, vertrouwen) en competenties. Jongeren en professionals toetsen dit op herkenbaarheid en samen wordt een veerkrachttypologie van jongeren geschreven. Het project is met zijn specifieke aandacht voor jongeren een verdieping op de monitor sociale veerkracht.

Consortium:

Academische Werkplaats Jeugd (Tranzo/ Tilburg University), PON, R-Newt/ ContourdeTwern, Provincie Noord-Brabant, Telos

2.2.4 Ontwikkeling van nieuwe methodieken, instrumenten

In de gesprekken die we hebben met initiatiefnemers en partners leren we over hun vragen om initiatieven volhoudbaar te maken en impact te vergroten. We ontdekken samen dat voor sommige vragen nog expertise en instrumentarium moet worden ontwikkeld (bijvoorbeeld de veerkrachtdialogen). Ten aanzien van andere vragen is wel expertise beschikbaar maar regelmatig niet bekend bij initiatiefnemers. Daar kunnen we faciliteren in het matchen van vraag en aanbod. En tot slot zien veel initiatiefnemers en partners kansen in het benutten van data om tot nieuwe oplossingen te komen van vraagstukken, maar zijn velen nog onbekend met het werken met data. Ook hierin faciliteren we met het experiment Bounce Backathon, om

daarvan te leren hoe we gezamenlijk meer structureel met data kunnen werken.

2.2.4.1 Veerkrachtdialogen

In gesprekken hebben verschillende gemeenten aangegeven 'aan de slag' te willen met de uitkomsten van de Monitor Sociale Veerkracht samen met inwoners, maar dat kennis en ervaring met dialoogvoering vaak nog beperkt is. Om hierin te faciliteren hebben PON/Telos in de eerste helft van 2017 de veerkrachtdialogen ontwikkeld: een methode gericht om binnen korte tijd samen met verschillende partijen een verdiepend gesprek te voeren over sociale veerkracht en wat nodig is om als gemeenschap veerkrachtiger te worden. Om van daaruit initiatieven te ontwikkelen. Een prototype van de veerkrachtdialoog wordt binnenkort ingezet in de gemeente Helmond. In andere middelgrote steden en in de initiatieven Dorpsmolen, VAB's/Zundert en de digitale agenda wordt bekeken hoe de veerkrachtdialoog nog in 2017 kan worden ingezet. Zet en Zorgbelang werken mee in de voorbereiding en de uitvoering. In 2018 is de veerkrachtdialoog als regulier instrument beschikbaar binnen het Brabantbrede lerende netwerk.

2.2.4.2 Ondersteuning aan initiatieven:

Mix&Match (werktitel)

In gesprekken met de 11 initiatieven blijkt een behoefte aan kennis, vaardigheden met betrekking tot volhoudbaarheid en meten van effect en impact. Regelmatig worden we ook benaderd door andere initiatiefnemers en maatschappelijke organisaties (bijvoorbeeld coöperaties) die dezelfde ondersteuningsvraag stellen. En er is behoefte aan samenwerking en uitwisseling met andere initiatieven en/of nieuwe partners.

In aansluiting op deze vragen zetten we een ondersteuningsstructuur Mix&Match op ten behoeve van initiatieven. Deze ondersteuningsstructuur wordt op dit moment voorbereid, waarbij de uitvoering in handen is van Zet en Zorgbelang in samenwerking met nieuwe partners zoals de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij (KNHM). Doelen zijn:

- a) het makelen en schakelen tussen vraag vanuit initiatief en benodigde expertise of andere ondersteuning;
- b) het ontwikkelen van een passend ondersteuningsaanbod om initiatieven sterker en volhoudbaar te maken.

De ondersteuningsstructuur moet in ieder geval gaan voorzien in:

- de ontwikkeling van kennis en vaardigheden om initiatieven beter volhoudbaar te maken:
 - 'harde' kennis en vaardigheden: financieringsmodellen & businessplannen, governance, contractvormen, impactmonitoring, etcetera.
 - 'zachte' kennis en vaardigheden: leren over leren, het voeren van dialogen etcetera.
- de verbinding van initiatieven aan (een netwerk van) experts ten aanzien van bovengenoemde onderwerpen
- de toeleiding van initiatieven naar mogelijke medefinanciers en investeerders
- doorontwikkeling van het instrumentarium om initiatieven beter volhoudbaar te maken
- inzicht en overzicht in maatschappelijke initiatieven in Brabant en hun vragen

Het prototype van Mix&Match wordt op dit moment ingericht, testen vindt in het najaar van 2017 plaats. In 2018 is Mix&Match breed beschikbaar in het Brabantbrede lerende netwerk.

Nieuwe partners

KNHM Participaties is voor ons een nieuwe partner maar heeft reeds uitgebreide ervaring en expertise opgebouwd in het stimuleren, adviseren en mogelijk maken van wijkondernemingen en sociale ondernemingen: initiatieven die zowel maatschappelijke impact genereren als rendabel zijn. KNHM begeleidt deze initiatieven inhoudelijk en verstrekken (zachte) leningen en participaties. De KNHM zoekt samenwerking met partners die het ondersteuningsnetwerk voor maatschappelijke initiatieven kunnen vergroten: door aan de voorkant een bredere groep initiatieven in beeld te krijgen en aan de achterkant meer expertise, instrumentarium en ondersteuningsmogelijkheden beschikbaar te hebben. Dit maakt het ook voor de provincie interessant om samen te werken. Tegelijk kunnen we leren van de ervaringen en expertise die inmiddels is opgebouwd bij de KNHM.

2.2.4.3 Bounce Backathon

Om te verkennen hoe data ingezet kan worden om maatschappelijke vraagstukken op te lossen organiseerden we in februari 2017 de eerste editie van de Bounce Backathon. Vier partners/initiatiefnemers (challengehouders) hebben een vraagstuk ingebracht, kennisinstellingen hebben datasets ingebracht. Vijftig deelnemers (scholieren, gepensioneerden, sociale beleidsmedewerkers, ondernemers, programmeurs, designers, onderzoekers) zijn in teams met veel energie 24 uur lang gaan ontwerpen aan nieuwe oplossingen. De challengehouders waren enthousiast over de resultaten en hebben hier ieder op eigen wijze een vervolg aan gegeven. Een les die we geleerd hebben is dat het echt ontsluiten en betrekken van data in een ontwerpproces voor velen heel nieuw is en dat om de kracht van data te benutten nog meer data- experts nodig zijn.

Aanvullende opbrengst van de Bounce Backathon is dat de gemeente Roosendaal verkent of ze zelf een datalab kunnen inrichten om verder te experimenteren met de inzet van data binnen de gemeente. We bekijken samen met ons cluster I&I op welke manier wij onze expertise hierbij kunnen inzetten.

We volgen de ontwikkeling van initiatieven die naar aanleiding van de Bounce Backathon zijn ontstaan en betrekken deze bij bijeenkomsten en evenementen om zich verder te ontwikkelen. De Bounce Backathon was een succes en initiatieven melden zich al voor een vervolg. In 2018 organiseren we daarom een tweede editie van de Bounce Backathon. Daarin zal nog meer focus liggen op het inzetten van data om te komen tot nieuwe oplossingen: er worden meer datasets ontsloten en zijn meer data-experts beschikbaar. In het systematisch gebruik maken van data in het ontwerpen van oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken vinden wij in JADS (Jheronimus Academy of Data Science) een belangrijke partner.

2.2.5 Coördinatie Interreg Europe project ITHACA en werken in Europese netwerken

Ook op internationaal niveau willen we leren en zichtbaar zijn en deze ervaringen en lessen met nadruk verbinden aan het regionale en lokale niveau (en vice versa). We participeren daarom samen met Brabantse partners (onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties, ondernemers, investeerders, gemeenten etc.) in verschillende Europese netwerken en projecten zoals het CORAL netwerk (Regional Policies for Active and Healthy Ageing), het SEED project (over Silver Economy Award) en het netwerk Districts of Creativity. In deze netwerken brengen we de kennisuitwisseling in over het versterken van sociale veerkracht en maatschappelijke initiatieven en hoe deze te benutten voor maatschappelijke opgaven.

Daarnaast is de Provincie leadpartner van het project ITHACA (InnovaTion in Health And Care for All). Partnerregio's zijn: Zeeland (Denemarken), Ljubjana (Slovenie), Friuli Giulia (Italië), Liverpool (UK), Basque Country (Spanje), Limousine (Frankrijk), Malapolska (Polen), Baden-Württemberg (Duitsland).

Een belangrijke doelstelling van het ITHACA project is te komen tot het versnellen van zorginnovatie en versterken van eigen regie in relatie tot economische groei en welzijn van burgers. De ambitie is het toekomstige Operationeel Programma Zuid-Nederland (OP Zuid) zodanig te verbeteren dat deze beter is toegerust om de doelstellingen van Sociale Veerkracht en in het bijzonder Smart Health te realiseren. Het volgende Operationeel Programma moet nog beter de rol van de provinciale overheid faciliteren als katalysator in maatschappelijke vraagstukken zoals gezond ouder worden en het betrekken van eindgebruikers hierbij (naast de 'triple helix'). Om die reden is het ITHACA project, dat is ontstaan vanuit het programma Zorgeconomie, nu geland in het programma Versterken Sociale Veerkracht. We brengen de initiatieven Lokaal plus, Dementievriendelijke gemeenschappen en

Slowcare (voorbeeld van onze Brabantse aanpak) in bij de kennisuitwisselingen met de andere Europese regio's in het kader van ITHACA en de inzichten vanuit ITHACA delen we in het Brabantbrede lerende netwerk sociale veerkracht.

Het ITHACA project is formeel gestart op 1 januari 2017. De officiële start vindt plaats tijdens de komende Dutch Design Week. Begin april heeft al een eerste kennisuitwisseling plaatsgevonden in partnerregio Liverpool, twee Brabantse stakeholders (Fontys en Care Innovation Centre) hebben hierin geparticipeerd. Doel van dit bezoek was om te leren van hun regionale innovatie strategie en hen vanuit ons Brabantse perspectief en ervaring feedback te geven. Afgelopen week hebben we een eerste bijeenkomst met onze Brabantse partners gehad en in September brengen we met een leer- en feedbackbezoek aan de regio Zeeland in Denemarken. Momenteel is de voorbereiding, samen met partners, van het bezoek van de Europese regio's aan onze regio dit najaar in volle gang.

2.2.6 Communicatie en communitymanagement

Randvoorwaarde voor leren in een netwerk is het delen van kennis, ervaringen en nieuwe ontwikkelingen. Vanuit het programma Versterken Sociale Veerkracht is voorzien in een eerste infrastructuur. Mensen en organisaties die willen aansluiten bij de lerende aanpak sociale veerkracht en/of die vragen hebben over volhoudbaarheid en impact van hun vernieuwende initiatief kunnen op verschillende manieren contact leggen met het programma Versterken Sociale Veerkracht:

- Via mail socialeveerkracht@brabant.nl
- Via onze [vernieuwde website](#), de [nieuwsbrief](#) en sociale media kanalen ([Facebook](#), [Twitter](#), [Instagram](#), [You Tube](#) en [LinkedIn](#)) kunnen de ontwikkelingen worden gevolgd.
- We nodigen iedereen uit ons te volgen en met ons op reis te gaan en [#socialeveerkracht](#) ervaringen met ons, offline en online, te delen.

In de tweede helft van 2017 bouwen we deze infrastructuur voor communicatie en community verder uit de online en offline netwerken die ontstaan zijn rondom initiatieven. We zetten samen met communicatie- en communitymanagers van Zet en Zorgbelang en in cross-overs in op het ophalen en delen van verhalen om lokaal en in het Brabantbrede netwerk te inspireren en voortgang en impact te volgen. We werken samen met Werkplaats de Gruyter en studenten van Avans Social Work en Avans Communicatie multimedia design.

2.2.7 Voorbereiding European Social Innovation Week (ESIW), Dutch Design Week (DDW) en World Creativity Forum

Naast communicatie oa met inzet nieuwsbrieven en de de interactie in de online community zorgen we ook voor fysieke interactie om het lerende netwerk vorm te geven. Dat doen we door bijeenkomsten te organiseren, waarbij we heel graag grote evenementen benutten die qua programma en publiek aansluiten bij de doelstellingen van de lerende aanpak Versterken Sociale Veerkracht.

2.2.7.1 European Social Innovation Week (ESIW) - Dear Future

Op 28 september organiseren we vanuit het programma Versterken Sociale Veerkracht een themadag in de European Social Innovation Week (ESIW) – Dear Future. De Koepelhal in de Tilburgse Spoorzone is het decor.

Tijdens de dag staan Brabantse initiatieven centraal: we maken de kracht van de Brabantse samenleving zichtbaar, brengen de lerende aanpak in praktijk aan de hand van concrete vraagstukken en met elkaar delen wat we weten over sociale veerkracht (wat werkt wel, wat werkt niet). In de avond organiseren we met onze collega's van Natuur, Energie en Cultuur een programma met het thema sociaal ondernemerschap, waarbij we aan de slag gaan met de uitkomsten van de inventarisatie van de Brabantse

Betekeniseconomie. Samen met onze kennispartners, Zet en Zorgbelang en met de initiatieven bereiden we deze dag voor. Het evenement zal een inspirerende, interactieve en energieke dag worden. Daarnaast sluiten we aan bij de door de provincie georganiseerde Innovation Games: groepen studenten en starters werken een week lang aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Vanuit ons programma brengt het initiatief Digitale Agenda haar vraagstuk in.

2.2.7.2 Dutch Design Week

De Dutch Design Week is een strategisch relatie-evenement voor de provincie en haar partners. Vanuit het programma Sociale Veerkracht benutten we dit internationale evenement om voor ons netwerk ontmoetingen, inhoudelijke sessies en tours te organiseren. We doen dit nadrukkelijk in samenwerking met onze in- en externe partners.

- Op woensdag 25 oktober vindt de kick-off van het Interreg EU project ITHACA plaats. Gedurende de week participeren de internationale partners in de Brabantse leer- en feedbackbijeenkomsten van het ITHACA-project.
- Vrijdag 27 oktober organiseren we overdag in samenwerking met Brabant DC een "Social Impact Day Brabant" over sociaal ondernemerschap en creativiteit in relatie tot maatschappelijke opgaven met een aansluitend avondevent voor een breder publiek.
- Zaterdag 28 oktober organiseert de provincie Brabant Ontmoet, waar we aan de hand van een ontwerp van TuE studenten het gesprek aangaan met Statenleden, GS, college- en raadsleden over hoe je als gemeenschap omgaat met kwetsbare groepen in de samenleving.

2.2.7.3 World Creativity Forum

Als Brabant zijn we lid van het internationale netwerk District of Creativity. In mei hebben we te horen gekregen dat we uit tientallen inzendingen zijn uitgekozen om voor het jaarlijkse World Creativity Forum (begin november in Aarhus) een inhoudelijke workshop te geven. De workshop gaat over de belangrijke rol die mensen in kwetsbare situaties spelen in de maatschappij en de inzet van creativiteit bij het versterken van de sociale veerkracht. Bij de programmering van deze workshop werken we samen met de regio Baden Württemberg. Enerzijds zullen voorbeelden en ervaringen uit het programma Sociale Veerkracht onderdeel zijn van de workshop om anderen te inspireren met onze aanpak, anderzijds willen we ook leren van de kennis en ervaring van de andere internationale partners.

2.3 Impactmonitoring en kennisontwikkeling

Welk doel hebben we gesteld?

We versterken maatschappelijke initiatieven door ze expertise en methoden van impactmonitoring aan te reiken en ze te volgen in relatie tot ambities uit het programma Versterken Sociale Veerkracht, tegelijkertijd wordt met de monitor het (leer)proces binnen het programma Sociale Veerkracht gevolgd en zichtbaar gemaakt. We volgen daarnaast de autonome ontwikkeling van sociale veerkracht, in de vorm van de Monitor Sociale Veerkracht, en geven hiermee handvatten aan initiatiefnemers en partners om nieuwe aanpakken te ontwikkelen.

In de uitvoeringsagenda Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant 2017-2020 hebben we het realiseren van een Brabantbreed lerend netwerk geoperationaliseerd:

- Eind 2017 is de opzet voor langjarige impactmonitoring sociale veerkracht in Brabant gerealiseerd.
- We herijken en verrijken de Monitor Sociale Veerkracht om de autonome ontwikkeling van sociale veerkracht in Brabant te kunnen volgen.

Voortgang: wat hebben we gedaan?

Concreet hebben we sinds de start van het programma de volgende acties in gang gezet:

- Voorbereiden van de langjarige impactmonitoring, waarbij gekozen is te starten met een pilot om daarna beter toegerust te zijn impactmonitoring meerjarig te organiseren;
- Update Monitor Sociale Veerkracht, aanvulling van indicatoren en uitvoeren van aanvullend, verdiepend onderzoek ten behoeve van de Monitor;
- Inventarisatie naar de ontwikkeling van de betekenis economie en het sociaal ondernemerschap in Brabant.

Kwetsbaar Brabant

In augustus 2017 wordt gepubliceerd over de resultaten van de eerste fase van het verdiepende onderzoek naar mensen in kwetsbare leefomstandigheden in Brabant, uitgevoerd om de Monitor Sociale Veerkracht te verrijken. Het onderzoek is uitgevoerd door de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid/Tranzo waarin de Brabantse GGD's en het RIVM georganiseerd zijn, in samenwerking met PON/Telos. In de eerste fase van dit onderzoek zijn data van GGD's ontsloten ten behoeve van de Monitor en wordt een eerste analyse gemaakt. De samenwerking heeft opgeleverd dat data (populatiebreed) uit de gezondheidsmonitors van de GGD structureel worden ontsloten ten behoeve van de Monitor Sociale Veerkracht.

2.3.1 Pilot impactmonitoring

Impactmonitoring is bedoeld om te meten wat het effect is van wat je doet, oftewel in hoeverre datgene wat je leert en doet bijdraagt aan de gestelde ambities. Impactmonitoring is belangrijk in het realiseren van complexe maatschappelijke opgaven, zoals sociale veerkracht, omdat niet planmatig kan worden toegewerkt naar een zeker eindresultaat. De methodiek van impactmonitoring helpt om aan de voorkant beter te definiëren welke ambitie en prestaties worden nagestreefd en hoe je die gaat bereiken. We maken hiermee een beweging van doel-indicatoren naar doen-indicatoren, zoals ook verwoord door PS in het woordvoerdersoverleg van 23 juni jl. Daarnaast maakt impactmonitoring tussenresultaten in het leer- en werkproces zichtbaar en tastbaar en is een belangrijk instrument om te kunnen sturen en bijsturen. Helaas zijn de ervaringen met impactmonitoring in maatschappelijke opgaven nog beperkt. We moeten op dit punt dus nog leren: wij als organisatie, maar datzelfde geldt voor andere partners.

We zijn in juni 2017 gestart met de pilot Impactmonitoring met expertise vanuit het Erasmus Impact Centre en het bureau Avance Impact. In de pilot maken we de ambitie van het programma Versterken Sociale Veerkracht een slag concreter en richten we een proces in om tussenresultaten te monitoren. En we gaan expertise inzetten om datzelfde te doen in een viertal initiatieven: Dementie Vriendelijke Gemeenschappen, Verspild Talent, Lokaal Plus en Sociale Stad Helmond. Vier heel verschillende initiatieven maar allemaal met een impactvraag. Door (onder begeleiding) de methodieken van impactmonitoring toe te passen leren we, samen met de initiatiefnemers en partners van genoemde initiatieven, hoe we zelf kunnen impact monitoren. Leren door te doen.

In december 2017 wordt een eerste publicatie opgesteld over proces en verwachte effecten in programma en bij geselecteerde initiatieven. Gedurende de pilot vinden twee meetmomenten plaats in programma en initiatieven. In de zomer van 2018 wordt een tweede publicatie opgesteld met indicaties van impact van het programma en de vier initiatieven in relatie tot de maatschappij en specifieke doelgroepen. En er wordt een duiding gegeven of/in hoeverre het programma heeft bijgedragen aan de gevonden effecten in de initiatieven.

We koppelen de pilot impactmonitoring nadrukkelijk aan de taal en indicatoren van de monitor SV zodat we data en kennis kunnen uitwisselen.

2.3.2 Monitor sociale veerkracht in Brabant

Bij de Monitor die is verschenen in 2016 waren nog niet alle indicatoren beschikbaar en gevuld, met name ten aanzien van persoonlijke en sociale hulpbronnen. Voor een groot deel van de indicatoren geldt dat ze op een onvoldoende laag aggregatieniveau beschikbaar zijn waardoor dus slechts globale conclusies kunnen worden getrokken. Er heeft een verkenning plaatsgevonden hoe deze cijferbasis van de Monitor versterkt kan worden. Daarnaast is gestart met de update van data. Ontwikkelingen in de samenleving en ook beleidsmatige keuzes zoals de drie transities in het sociaal domein maken dat data onder de Monitor uit 2016 inmiddels verouderd zijn. Verder heeft op onderdelen verdiepend onderzoek plaatsgevonden, zie tekstkader Kwetsbaar Brabant.

In november 2017 zal een tweede publicatie van de Monitor uitgebracht worden door PON/Telos waarin de nieuwe cijfers en verdiepend onderzoek in verwerkt zijn. En ook opbrengsten vanuit de Bounce Backathon, reeds uitgevoerde veerkrachtdialogen wordt meegenomen en verkenningen door derden. Bijvoorbeeld worden de inzichten meegenomen vanuit de verkenning Mind the gap die door BrabantKennis is uitgevoerd. Hiermee wordt voorzien in een kwalitatieve aanvulling (in verhalen en ervaringen) op de analyse van data. Update en verdieping Monitor worden doorgezet in 2018 en verder.

2.3.3 Inventarisatie Brabantse Betekeniseconomie

Binnen programma's van Agrofood, Energie, Circulaire Economie en Natuur is net als bij Sociale Veerkracht een beweging zichtbaar waarbij bedrijven en burgers niet wachten op de overheid maar zelf aan de gang gaan met maatschappelijke vraagstukken, vaak in nieuwe samenwerkingsvormen die leiden tot innovatieve oplossingen. Deze beweging is te vatten onder de noemer Betekeniseconomie. Sociale ondernemingen spelen een centrale rol in deze beweging, zij zijn de koplopers. Vanuit de genoemde drie programma's is in het voorjaar van 2017 opdracht verstrekt aan Social Enterprise NL om een verkenning uit te voeren om een beter beeld te krijgen van de impact en omvang van deze beweging in Brabant. Onderdeel van deze inventarisatie is ook inzicht in het bestaande en ontbrekende instrumentarium om deze initiatieven te ondersteunen en aan te versterken. De resultaten van de verkenning worden najaar 2017 gepresenteerd en meegenomen in de uitwerking van de ondersteuningsstructuur Mix&Match (zie 2.2.4.2 Mix&Match) aan initiatieven.

3. Uitvoeringsagenda 2018

De lerende, ontwerpde aanpak Versterken Sociale Veerkracht wordt in 2018 voortgezet en doorontwikkeld langs de drie uitvoeringslijnen:

1. Leren in en van en versterken van initiatieven;
2. Realiseren van een Brabantbreed lerend netwerk;
3. Impactmonitoring en kennisontwikkeling;

De provinciale begroting is nog niet ingericht conform de ambitie, uitvoeringslijnen en prestaties van het programma Versterken Sociale Veerkracht. De financieel technische verwerking in de begroting 2018 zal middels een voorstel aan PS via het proces van de Burap 2017 plaatsvinden. Hieronder volgt een uitwerking per uitvoeringslijn in 2018.

3.1 Leren in en versterken van concrete initiatieven

Welk doel hebben we gesteld?

We versterken maatschappelijke initiatieven door te leren van concrete initiatieven en de vragen waar zijn tegenaan lopen op punt van volhoudbaarheid en impact. We koppelen de vragen van initiatieven aan expertise, voorzien in een aanbod om vaardigheden te versterken en/of versterken de netwerken waarin initiatieven zich bewegen. Waar nodig ontwikkelen we nieuw instrumentarium en/of geven we een financiële impuls om een beweging vlot te trekken maar bewaken dat een initiatief niet afhankelijk is/wordt van provinciale subsidie. We nemen initiatieven niet over, maar gaan naast hen staan. We delen de kennis en ervaringen die we ophalen uit initiatieven in het Brabantbrede lerende netwerk.

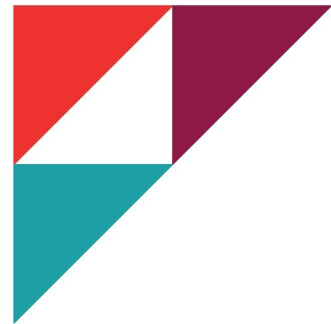
In de uitvoeringsagenda Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant 2017-2020 hebben we het leren in en versterken van concrete initiatieven geoperationaliseerd:

- We sluiten aan bij concrete initiatieven (gebiedsgericht en/of in cross-overs);
- We verkennen (in het lerende netwerk) nut en noodzaak om nieuw instrumentarium te ontwikkelen.

Voortgang: wat hebben we gedaan?

Concreet hebben we sinds de start van het programma de volgende acties in gang gezet:

- We zijn aangesloten bij de eerste groep van 11 initiatieven en hebben verkend welke vraagstukken daar spelen en hoe de lerende aanpak om de sociale veerkracht te versterken van toegevoegde waarde is;
- We hebben andere, nieuwe initiatieven verkend;
- We hebben transitie- en samenwerkingsafspraken gemaakt met netwerkorganisaties;
- We hebben afspraken gemaakt over het flexibiliseren van de subsidierelatie met Zet en Zorgbelang.

Wat gaan we doen in 2018?

In 2018 bouwen we door op de acties die al in gang zijn gezet.

1. Verkennen en scouten vernieuwende initiatieven

We zetten door in het Brabantbreed verkennen van initiatieven die op vernieuwende wijze de sociale veerkracht versterken en deze scouten/koppelen aan de lerende aanpak. We vinden deze initiatieven primair in onze gebiedsgerichte verkenning (middelgrote steden en West-Brabant) en in cross-overs en tegelijk stellen we de ondersteuning (zie hieronder *Mix&Match*) ook beschikbaar voor andere vernieuwende initiatieven.

2. Uitvoeren Mix&Match: ondersteuning aan initiatieven

In het lerende netwerk faciliteren we initiatieven in hun behoefte aan kennis, vaardigheden met betrekking tot volhoudbaarheid en het meten van impact en behoefte aan samenwerking en uitwisseling met andere initiatieven en/of nieuwe partners. Initiatieven die deelnemen aan Mix&Match hebben een sluitende begroting of zicht op een sluitende begroting en zijn voor hun voortbestaan niet afhankelijk van provinciale subsidies. Incidenteel kan een subsidie versterkt worden om een impuls of versnelling tot gang te brengen, hierin vindt maatwerk plaats.

In opdracht van de provincie geven Zet en Zorgbelang in samenwerking met partners zoals de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij (KNHM) uitvoering aan de ondersteuningsstructuur Mix&Match. Deze heeft tot doel:

- a) het makelen en schakelen tussen vraag vanuit initiatief en benodigde expertise of andere ondersteuning;
- b) het ontwikkelen van een passend ondersteuningsaanbod om initiatieven sterker en volhoudbaar te maken.

Mix&Match gaat voorzien in:

- de ontwikkeling van kennis en vaardigheden om initiatieven beter volhoudbaar te maken:
 - ‘harde’ kennis en vaardigheden: financieringsmodellen & businessplannen, governance, contractvormen, impactmonitoring, etcetera.

- ‘zachte’ kennis en vaardigheden: leren over leren, het voeren van dialogen etcetera.
- de verbinding van initiatieven aan (een netwerk van) experts ten aanzien van bovengenoemde onderwerpen
- de toeleiding van initiatieven naar mogelijke medefinanciers en investeerders
- doorontwikkeling van het instrumentarium om initiatieven beter volhoudbaar te maken
- indien nodig om een versnelling of doorbraak te realiseren in initiatieven kan provinciale subsidie worden ingezet (is altijd maatwerk!)
- inzicht en overzicht in maatschappelijke initiatieven in Brabant en hun vragen; data wordt zichtbaar en overdraagbaar gemaakt

Er nemen in 2018 circa 30 initiatieven via Mix&Match deel in de lerende aanpak.

3. Voortgang zichtbaar maken en kennis en ervaringen delen

De voortgang en ervaringen van initiatieven in de lerende aanpak wordt zichtbaar gemaakt via de website, sociale media, nieuwsbrieven en in verschillende symposia, leeren netwerkbijeenkomsten waarbij slim gebruik gemaakt wordt van bestaande evenementen zoals de European Social Innovation Week (ESIW), de Dutch Design Week (DDW) en het World Creativity Forum waar we als District of Creativity in participeren.

Prestaties:

- Een ondersteuningsstructuur Mix&Match (werktitel) ten behoeve van initiatieven en sociaal ondernemers is operationeel
- Groei van het aantal initiatieven dat deelneemt in de lerende aanpak van 11 naar ca. 30 initiatieven
- Analyse/data maatschappelijke initiatieven in Brabant en hun vragen
- De voortgang van initiatieven in de lerende aanpak is zichtbaar gemaakt

Budget: 3.660.751 euro

3.2 Realiseren van een Brabantbreed lerend netwerk

Welk doel hebben we gesteld?

We versterken maatschappelijke initiatieven door ze te verbinden met andere initiatieven, partners en expertise. We creëren een Brabantbreed lerend netwerk van initiatiefnemers, gemeenten, maatschappelijk middenveld, kennis- en onderwijsinstellingen, investeerders en ondernemers. In dit netwerk worden kennis en ervaringen uitgewisseld over volhoudbaarheid en impact van initiatieven en komen nieuwe samenwerkingen tot stand. We ontwikkelen nieuwe methodieken en instrumenten die concreet kunnen worden toegepast in initiatieven. We leggen een verbinding met Europese lerende netwerken over dezelfde vraagstukken. In het lerende netwerk zoeken we samen naar nieuwe oplossingen om de sociale veerkracht te versterken en we verkennen hoe (open en big) data ons hierbij kunnen ondersteunen. We sluiten aan bij de Monitor Sociale Veerkracht zodat we ontwikkelingen eenduidig kunnen volgen. Vanuit initiatieven komen (bovenlokale) vraagstukken 'sociale veerkracht' bovendrijven die we opnemen op gezamenlijke beleids- en onderzoeksagenda's.

In de uitvoeringsagenda Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant 2017-2020 hebben we het realiseren van een Brabantbreed lerend netwerk geoperationaliseerd:

- We faciliteren het leren in een Brabantbreed netwerk sociale veerkracht en brengen verbindingen tot stand;
- We werken en leren in Europese projecten en netwerken;
- We onderzoeken de waarde van (open en big) data om te komen tot nieuwe oplossingen om sociale veerkracht te versterken;
- We zorgen voor wetenschappelijke verankering van de kennis en ervaringen die we ophalen vanuit initiatieven (die zich richten op sociale veerkracht); en omgekeerd ontsluiten we wetenschappelijke kennis en expertise voor concrete initiatieven; dit kan landen in promotie-onderzoek.

Voortgang medio 2017: wat hebben we gedaan?

Concreet hebben we sinds de start van het programma de volgende acties in gang gezet:

- Verkenning aanjagen van een Brabantbreed lerend netwerk
- Wetenschappelijke verankering: inrichten gezamenlijk werkproces en samenwerkings- en kennisplatform en uitvoeren gezamenlijk onderzoek
- Ontwikkeling van nieuwe methodieken, instrumenten: veerkrachtdialogen, Mix&Match en de Bounce Backathon
- Coördinatie Interreg Europe project ITHACA en werken in Europese netwerken
- Communicatie en communitymanagement
- Voorbereiding European Social Innovation Week (ESIW) en Dutch Design Week (DDW) en Creativity World Forum (CWF)

Wat gaan we doen in 2018?

In 2018 bouwen we door op de acties die al in gang zijn gezet. Acties:

1. Doorgroeien naar een Brabantbreed lerend netwerk

In 2017 zijn we het lerende netwerk gestart met een 'kerngroep' van (kennis)partners TU/e, Tilburg University, PON/Telos, Zet en Zorgbelang in uitwisseling met de 11 initiatieven. In de loop van 2017 is de basis van de kennis- en samenwerkingsinfrastructuur op orde. In 2018 groeit het Brabantbrede lerende netwerk: initiatieven en partners uit Mix&Match, Brabantse universiteiten en kennis- en onderwijsinstellingen, gemeenten (minimaal de 8 middelgrote steden en gemeenten in West-Brabant), ondernemers, investeerders en maatschappelijke instellingen maken onderdeel uit van het lerende netwerk.

Het lerende netwerk krijgt vorm door ontmoetingen te organiseren en te laten zien hoe de kennis en uitwisseling die ontstaat van toegevoegde waarde kan zijn voor nieuwe partners en initiatieven. Natuurlijk maakt de ondersteuningsstructuur Mix&Match onderdeel uit van het lerende netwerk, immers hier wordt concreet gebouwd aan nieuwe kennis en vaardigheden en vinden ontmoetingen plaats tussen initiatieven en experts. Daarnaast organiseren we ook voor andere organisaties en belangstellenden bijeenkomsten om tot uitwisseling en agendering van vraagstukken over sociale veerkracht te komen. Dat kunnen bestuurlijke overleggen zijn of kennis- en netwerkbijeenkomsten bijvoorbeeld tijdens strategische evenementen zoals de ESIW, de DDW en het World Creativity Forum. En we sluiten aan bij (regionale) bijeenkomsten die door anderen worden georganiseerd. We blijven daarnaast inzetten op communicatie en community-management en zoeken permanent interactie via nieuwsbrieven en social media.

2. Wetenschappelijk onderzoek en methodiekontwikkeling lerende aanpak

In het programma Design for Transformative Practices (professor Caroline Hummels, TU/e) wordt een aanpak

ontwikkeld en wetenschappelijk getoetst die helpt tot meer effectieve en volhoudbare oplossingen te komen van complexe maatschappelijke vraagstukken. Deze aanpak vindt zijn basis in het design thinking en het stimuleren van innovaties. In 2017 wordt de basis gelegd voor een gezamenlijke taal, een gedeeld werkproces en een samenwerkings- en kennisplatform gebaseerd op methoden uit het programma Design for Transformative Practices ter ondersteuning van het Brabantbrede lerende netwerk. In 2018 wordt deze manier van werken verder verankerd en uitgebreid naar nieuwe partners in het groeiende lerende netwerk. Studenten gaan aan de slag ter ondersteuning van Brabantse initiatieven en om kennis te bundelen. Resultaten leiden mogelijk tot aanvullend (promotie) onderzoek.

Samenwerking met de living lab Empowering the resilient society (professor Ton Wilthagen, Tilburg University) wordt verder ingevuld.

In het kader van het initiatief Verspild Talent wordt een samenwerking/onderzoek vanuit de living lab Empowering the resilient society voorbereid:

Verspild talent heeft als doel een systeemverandering teweeg te brengen in de arbeidsparticipatie voor mensen die moeilijk aan een baan kunnen komen. Om dit te kunnen is een dieper inzicht nodig in factoren die van invloed zijn op een duurzame arbeidsinzet. Het initiatief heeft daarom vanaf de start samenwerking gezocht met Tilburg University (TiU). De TiU heeft een inclusief HRM-model ontworpen, waarin factoren binnen bedrijven zijn opgenomen die van belang zijn voor een duurzame arbeidsparticipatie (cultuur en waarden, HRM-strategie, etc.). Kansen en belemmeringen bij de 10 pilotbedrijven worden via het Inclusief HRM-model in kaart gebracht en met de bedrijven onder de loep genomen.

Door deze kennis in de aanpak te betrekken wordt een geheel nieuw perspectief toegevoegd aan de reguliere werkwijze van de werk- en ontwikkelbedrijven (IBN, WSD en Weener XL). De universiteit volgt - op verzoek van het initiatief en ondersteund vanuit het programma Versterken Sociale Veerkracht - hoe de arbeidsinzet in de 10 pilotbedrijven verloopt door een gezamenlijke community of practice te vormen. De opgedane kennis en ervaring landt in de methodiek die wordt gebruikt in de bredere beweging richting veel meer bedrijven.

3. Coördinatie Interreg Europe project ITHACA en werken in Europese netwerken

In 2018 continueren we de samenwerking in Europese projecten en netwerken. In 2018 vinden 5 leer- en feedbackbezoeken plaats van Brabantse en Europese partners aan overige deelnemende regio's. We brengen de lessen en ervaringen in in het Brabantbrede lerende netwerk.

4. Bounce Backathon

We organiseren in februari 2018 de tweede editie van de Bounce Backathon. Net als afgelopen jaar nodigen we partners/initiatiefnemers uit om een vraagstuk in te brengen. In een 24-uurs werksessie ontwerpen scholieren, ondernemers, programmeurs, designers, onderzoekers en beleidsmedewerkers nieuwe oplossingen aan de hand van data. De focus zal in 2018 nog meer liggen op het inzetten en toepassen van data om te komen tot die nieuwe oplossingen: er worden meer datasets ontsloten en zijn meer data-experts beschikbaar.

Prestaties:

- Er is een Brabantbreed lerend netwerk
- Wetenschappelijk onderzoek en methodieontwikkeling lerende aanpak Versterken Sociale Veerkracht in samenwerking met TU/e en Tilburg University
- Er is een Europees lerend netwerk ITHACA
- De tweede editie van de Bounce Backathon vindt plaats

Budget: 1.118.326 euro

3.3 Impactmonitoring en kennisontwikkeling

Welk doel hebben we gesteld?

We versterken maatschappelijke initiatieven door ze expertise en methoden van impactmonitoring aan te reiken en ze te volgen in relatie tot ambities uit het programma Versterken Sociale Veerkracht, tegelijkertijd wordt met de monitor het (leer)proces binnen het programma Sociale Veerkracht gevolgd en zichtbaar gemaakt.. We volgen daarnaast de autonome ontwikkeling van sociale veerkracht, in de vorm van de Monitor Sociale Veerkracht, en geven hiermee handvatten aan initiatiefnemers en partners om nieuwe aanpakken te ontwikkelen.

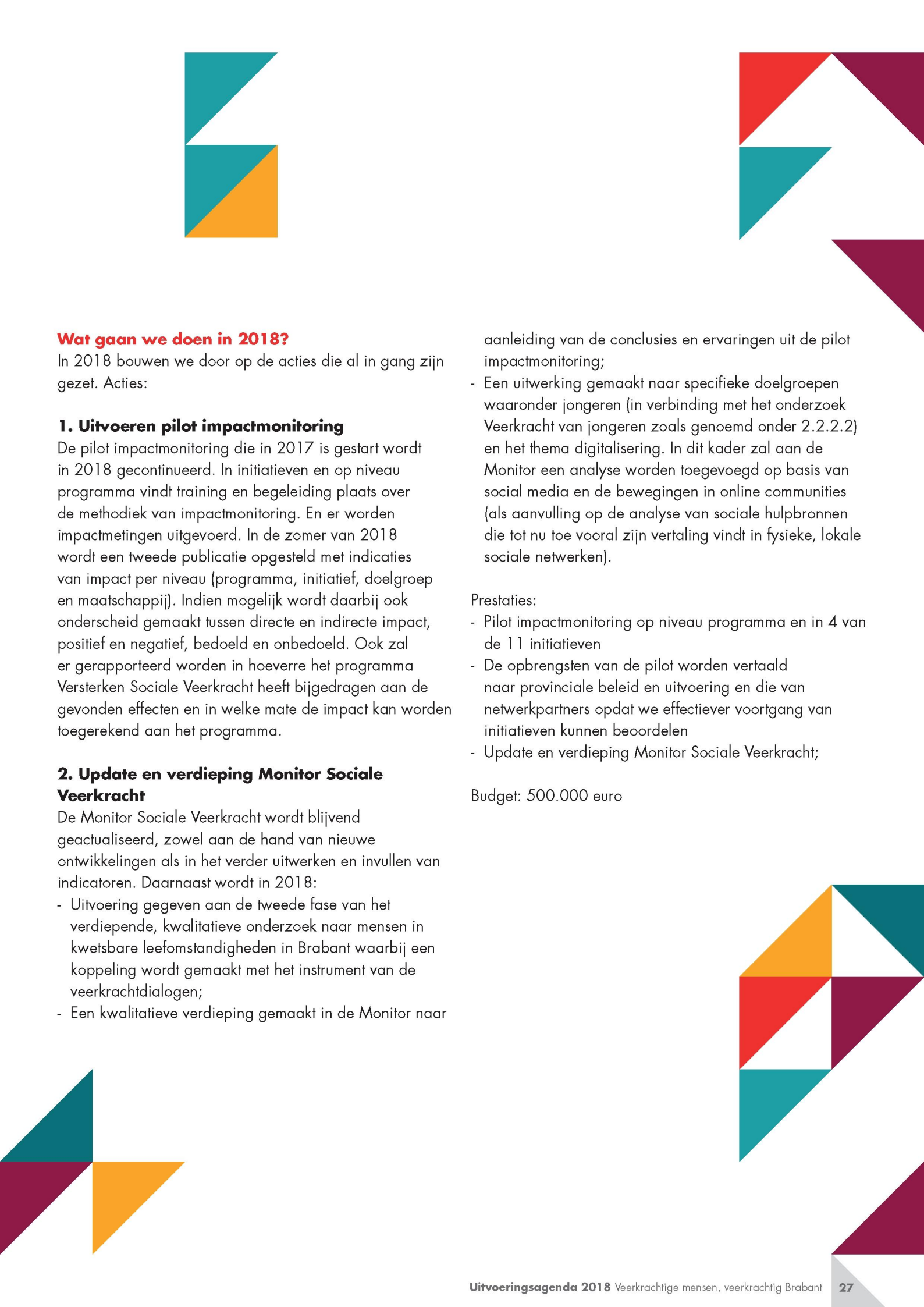
In de uitvoeringsagenda Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant 2017-2020 hebben we de doelstelling met betrekking tot impactmonitoring en kennisontwikkeling geoperationaliseerd:

- Eind 2017 is de opzet voor langjarige impactmonitoring sociale veerkracht in Brabant gerealiseerd.
- We herijken en verrijken de Monitor Sociale Veerkracht om de autonome ontwikkeling van sociale veerkracht in Brabant te kunnen volgen.

Voortgang medio 2017: wat hebben we gedaan?

Concreet hebben we sinds de start van het programma de volgende acties in gang gezet:

- Voorbereiden van de langjarige impactmonitoring, waarbij gekozen is te starten met een pilot om daarna beter toegerust te zijn impactmonitoring meerjarig te organiseren;
- Update Monitor Sociale Veerkracht, aanvulling van indicatoren en uitvoeren van aanvullend, verdiepend onderzoek ten behoeve van de Monitor;
- Inventarisatie naar de ontwikkeling van de betekenis economie en het sociaal ondernemerschap in Brabant.

Wat gaan we doen in 2018?

In 2018 bouwen we door op de acties die al in gang zijn gezet. Acties:

1. Uitvoeren pilot impactmonitoring

De pilot impactmonitoring die in 2017 is gestart wordt in 2018 gecontinueerd. In initiatieven en op niveau programma vindt training en begeleiding plaats over de methodiek van impactmonitoring. En er worden impactmetingen uitgevoerd. In de zomer van 2018 wordt een tweede publicatie opgesteld met indicaties van impact per niveau (programma, initiatief, doelgroep en maatschappij). Indien mogelijk wordt daarbij ook onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte impact, positief en negatief, bedoeld en onbedoeld. Ook zal er gerapporteerd worden in hoeverre het programma Versterken Sociale Veerkracht heeft bijgedragen aan de gevonden effecten en in welke mate de impact kan worden toegerekend aan het programma.

2. Update en verdieping Monitor Sociale Veerkracht

De Monitor Sociale Veerkracht wordt blijvend geactualiseerd, zowel aan de hand van nieuwe ontwikkelingen als in het verder uitwerken en invullen van indicatoren. Daarnaast wordt in 2018:

- Uitvoering gegeven aan de tweede fase van het verdiepende, kwalitatieve onderzoek naar mensen in kwetsbare leefomstandigheden in Brabant waarbij een koppeling wordt gemaakt met het instrument van de veerkrachtdialogen;
- Een kwalitatieve verdieping gemaakt in de Monitor naar

aanleiding van de conclusies en ervaringen uit de pilot impactmonitoring;

- Een uitwerking gemaakt naar specifieke doelgroepen waaronder jongeren (in verbinding met het onderzoek Veerkracht van jongeren zoals genoemd onder 2.2.2.2) en het thema digitalisering. In dit kader zal aan de Monitor een analyse worden toegevoegd op basis van social media en de bewegingen in online communities (als aanvulling op de analyse van sociale hulpbronnen die tot nu toe vooral zijn vertaling vindt in fysieke, lokale sociale netwerken).

Prestaties:

- Pilot impactmonitoring op niveau programma en in 4 van de 11 initiatieven
- De opbrengsten van de pilot worden vertaald naar provinciale beleid en uitvoering en die van netwerkpartners opdat we effectiever voortgang van initiatieven kunnen beoordelen
- Update en verdieping Monitor Sociale Veerkracht;

Budget: 500.000 euro

3.4 Begroting en prestaties

Het uitvoeringsprogramma 2018: Veerkrachtige mensen, veerkrachtig Brabant wordt gerealiseerd binnen de beschikbare middelen die nu zijn opgenomen op de stelpost Sociale Veerkracht (in begroting 2018 ad € 5.279.077). Via het proces van de Burap 2017 wordt Provinciale Staten gevraagd deze middelen beschikbaar te stellen voor de uitvoering.

Producten	Bedrag 2018	Prestaties
Leren in en van en versterking van concrete initiatieven	€ 3.660.751	Ondersteuningsstructuur Mix&Match is operationeel; Groei ondersteuning initiatieven van 11 naar 30 initiatieven; Analyse/data maatschappelijke initiatieven in Brabant en hun vragen; De voortgang van initiatieven in de lerende aanpak is zichtbaar gemaakt.
Brabant Breed Lerend Netwerk	€ 1.118.326	Brabantbreed lerend netwerk; Wetenschappelijk onderzoek en methodiekontwikkeling; Europees lerend netwerk ITHACA; Bounce Backathon.
Impactmonitoring en kennisontwikkeling	€ 500.000	Pilot impactmonitoring; Update en verdieping Monitor Sociale Veerkracht.

In deze middelen is de inzet van Zet en Zorgbelang opgenomen.
Zie ook eerdergenoemde inhoudelijke passages hierover.